

ABUZ DE FORȚĂ LA REȚINERE CA PROBLEMĂ SISTEMICĂ A REALIZĂRII DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

ABUSE OF FORCE DURING ARREST AS A SYSTEMIC ISSUE OF THE REALIZATION OF HUMAN RIGHTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU: 343.211.3(478)

Veronica POZNEACOVA¹,
Universitatea de Stat din Moldova

REZUMAT. În conformitate cu prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului dreptul de a nu fi supus torturii, tratamentului inuman și degradant reprezintă un drept absolut, care nu poate fi restrâns nici în cele mai dificile situații, ca lupta cu terorismul și criminalitatea organizată. În pofida interdicției absolute de a aplicare a relexor tratamente, art. 3 din Convenție rămâne unul din cele mai des încălcate articole de către autoritățile Republicii Moldova. În perioada 2019-2022 Curtea a constatat încălcarea dreptului de a nu fi supus relexor tratamente prin aplicarea față de reclamant a forței excesive la reținerea și percheziționarea. CtEDO în jurisprudența sa a dezvoltat standardele, care se aplică la calificarea încălcării art. 3 prin abuzul de forță, printre care "proba dincolo de orice dubiu rezonabil", prezumție de aplicare a relexor tratamente și proporționalitatea aplicării forței. În cadrul studiului dat, ne propunem să analizăm încălcările constatate de CtEDO în cauza Prepeșița c. Republicii Moldova cerere nr. [50799/14](#) din 23 iunie 2014, decizie din 3 decembrie 2019, cât și să analizăm problemele sistemice, care determina prezența abuzului de forță la reținere.

Cuvintele-cheie: forță, reținere, drepturile omului, relexor tratamente

ABSTRACT. According to the provisions of the European Convention on Human Rights, the right not to be subjected to torture, inhuman and degrading treatment is an absolute right, which cannot be restricted even in the most difficult situations, such as the fight against terrorism and organized crime. Despite the absolute prohibition of application of ill-treatment, the art. 3 of the Convention remains one of the most frequently violated articles by the authorities of the Republic of Moldova. In the period 2019-2022 the court found violation of the right not to be subjected to ill-treatment by applying the excessive force during arrest. ECtHR developed the standards, which apply to the qualification of violation of art. 3 by abuse of force, including "evidence beyond reasonable doubt", presumption of application of ill-treatment and proportionality of application of force. In this study, we analyze the violation of the art. 3 founded by the ECtHR in the case Prepeșița v. Republic of Moldova application no. 50799/14 of 23 June 2014, decision of 3 December 2019, and identification of the systemic problems, which determine the presence of abuse of force at arrest.

Keywords: force, detention, human rights, ill-treatment

Introducere

Recurgerea abuzivă la forță reprezintă una dintre încălcările constatate de către CtEDO în hotărârile contra Republicii Moldova. În perioada 2019-2022, abuz de forță la reținere/ efectuare a percheziției a fost constatat de Camera CtEDO în cazurile Prepeșița c. Republicii Moldova cerere nr. [50799/14](#) din 23 iunie 2014, decizie din 3 decembrie 2019 (Cauza Prepeșița c. Republicii Moldova cerere nr. [50799/14](#) din 23 iunie 2014) în aspectul recurgerii la forță excesivă la reținere și Mîtu c. Republicii Moldova cerere nr. [23524/14](#) din 23 iunie 2014, decizie din 30 iunie 2020 (Mîtu c. Republicii Moldova cerere nr. [23524/14](#) din 23 iunie 2014) în aspectul recurgerii abuzive la forță la efectuarea percheziției. Importanța acestor hotărâri se manifestă prin sublinierea problemelor

¹ Veronica POZNEACOVA, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0762-5049>, Universitatea de Stat din Moldova, Email: veronicapozneacova@gmail.com, Recomandat: Victor ZAHARIA, dr. conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova

sistemice prezente în cadrul exercitării atribuțiilor organelor polițienești, care necesită elaborarea unui mecanism complex pentru prevenirea încălcărilor ulterioare. Analiza hotărârilor CtEDO de constatare a încălcării art. 3 prin abuz de forță la reținere și percheziționare este esențială, mai ales prin prisma aprecierii proporționalității forței aplicate față de persoana reținută sau percheziționată și a criteriilor aplicate de Curte pentru a constata încălcarea dreptului de a nu fi supus torturii, tratamentului inuman și degradant la reținere.

Pe parcursul anilor 2012-2022 a fost adoptat un șir de acte legislative, normative și instituționale, care reglementează modul de aplicare a forței la reținere, în special: Legea nr. 218 din 19 octombrie 2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc (Lege Nr. 218 din 19-10-2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc), Ordinul cu privire la aprobarea ghidului de intervenție profesională în exercițiul funcției (Ordinul cu privire la aprobarea ghidului de intervenție profesională în exercițiul funcției din 11.01.2018), Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant (Procuratura Generală Ordin Nr. 77 din 31-12-2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant), Hotărârea de Guvern nr.474 din 19.06.2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului mijloacelor speciale, al tipurilor de arme de foc și al munițiilor aferente, precum și a regulilor de aplicare a acestora (Hotărâre Nr. 474 din 19-06-2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului mijloacelor speciale, al tipurilor de arme de foc și al munițiilor aferente, precum și a regulilor de aplicare a acestora), Procedurile Standard de Operare pentru Poliție – o abordare bazată pe drepturile omului (Procedurile Standard de Operare pentru Poliție – o abordare bazată pe drepturile omului, 2020).

Cu toate acestea, aplicarea forței excesive la reținere și neinvestigarea cazurilor de aplicare a relelor tratamente în prezent rămâne o problemă sistemică. Această concluzie se bazează atât pe constatările CtEDO în cazurile, care se referă la aplicarea abuzivă a forței la reținerii, cât și pe datele statistice prezentate de către poliție.

Potrivit datelor colectate de OAP, polițiștii deseori abuzează de prerogativele legale la reținerea persoanelor. Numărul cazurilor de vătămări a integrității corporale urmare a uzului de forță la reținere este în continuă creștere. Iar, cazul de tortură de la IP Soroca (Alegații de tortură la Inspectoratul de Poliție Soroca, Raport Special) exclamă eșecurile poliției de a eradica actele de rele tratamente. Dacă cazul respectiv nu era să fie mediatizat, rapoartele seci ale colaboratorilor de poliție cu privire la aplicarea forței nu erau să fie examinate corespunzător. În consecință, AP este îngrijorat de situația aplicării actelor de tortură în unele cazuri particulare în anul 2022, chiar dacă acestea nu au un caracter sistemic (Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2022, p. 78-84).

În anul 2022, în privința a 161 de angajați ai poliției au fost pornite 128 cauze penale (față de 156 cauze penale în perioada respectivă a anului 2021). Din numărul total, 33 cauze penale au fost trimise în judecată, iar 13 cauze au fost clasate (Raport privind activitatea Poliției 12 luni anul 2022, 2023). Datele prezentate de poliție nu indică numărul de cazuri reale de tortură sau alte acte de rele tratamente înregistrate la reținerea persoanelor. Din acest motiv este dificil de realizat o analiză exhaustivă (Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2022, p. 78-84).

Cu toate acestea, în Raportul de activitate a poliției pentru 6 luni ale anului 2022 a fost menționat numărul și componente de infracțiuni incriminate polițiștilor. În conformitate cu datele prezentate în Raport: „Pe parcursul perioadei a 6 luni ale anului 2022 în privința angajaților Poliției au fost pornite 65 cauze penale, comparativ cu 63 anul precedent, ce atestă creștere cu 3,1%. Din ele, au fost înregistrate 20 cazuri pe efectiv care cad sub incidența articolelor din Codul Penal al Republicii Moldova privind acte de corupție, 9 cazuri privind traficul de influență, **8 cazuri privind tortură, tratamentul inuman sau degradant**, 8 cazuri privind încălcarea Regulamentului circulației rutiere (3 cazuri privind conducere mijlocului de transport în stare de ebrietate), 4 cazuri privind acte de huliganism, 2 cazuri privind abuzul de putere sau abuzul de serviciu, altele - 14.” (Raportul privind activitatea politiei 9 luni anul 2021, p.17)

În conformitate cu prevederile Codului de Procedura Penală (Cod Nr. 122 din 14-03-2003) și Lege Nr. 320 din 27-12-2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, (Lege Nr. 320 din 27-12-2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului Publicat : 01-03-2013) în atribuțiile polițistului intră: asigurarea pazei și funcționării, în condițiile legii, a locurilor de reținere organizate în cadrul unităților de poliție (art. 21 alin. (1) lit. j); asigurarea deținerii persoanelor reținute în izolatoarele de detenție provizorie, precum și escortarea acestora (art. 21 alin. (1) lit. k); contribuirea la aducerea în autoritățile sau instituțiile publice respective, la solicitarea acestora, a persoanelor care se sustrag de la prezentarea obligatorie, în conformitate cu legislația (art. 21 alin. (1) lit. l); reținere și deținere în locuri special stabilite străinii care au intrat clandestin, se află ilegal și sînt supuși expulzării de pe teritoriul Republicii Moldova (art. 21 alin. (1) lit. p); a) executarea mandatelor și deciziilor instanțelor de judecată pentru punerea persoanelor în stare de arest preventiv, hotărârile instanțelor de judecată, ale procurorilor și ofițerilor de urmărire penală pentru aducerea silită a persoanelor care, fiind citate, se sustrag de la prezentarea în organele respective; (art. 22, lit. a), reținerea și identificarea făptuitorilor (art. 24 alin. (4)) Din cele expuse mai sus, constatăm că în cazurile de pornire a urmăririi penale de aplicare a rețelilor tratamente de către polițiști menționate în Raportul de activitate a poliției pentru 6 luni ale anului 2022 au avut loc la reținere și în perioada detenției inițiale a persoanei în Inspectoratul de Detenție Provizorie/ Preventivă (în continuare IDP) pe o perioadă scurtă de timp, dar nu mai mult de 72 de ore (Cod Nr. 122 din 14-03-2003, Art. 165 alin. (1)).

Cu părere de rău constatăm că **datele prezentate de poliție, nu arată numărul de cazuri de tortură** sau alte acte de rele tratamente reale **înregistrate a reținerea tuturor persoanelor**, motiv din care este dificil de realizat o analiză exhaustivă. Totuși, în Registrele de evidență a recepționărilor și transmiterii plângerilor, declarațiilor sau altor informații despre pretinse fapte de tortură, tratament inuman sau degradant în cele 39 inspectorate teritoriale ale poliției au fost înregistrate **140 cazuri de tortură** pe parcursul anului 2021. Toate cazurile sesizate au fost raportate procurorilor, care au constatat abateri doar în **2 cazuri**. (Raport privind Respectarea Drepturilor și Libertăților Omului în Republica Moldova în Anul 2021, p. 180-181) Observăm o discrepanță majoră între numărul de plângeri și numărul de dosare penale pornite, acestea fiind pornite doar în **1.43%** de cauze.

În topul inspectoratelor de poliție cu cele mai multe sesizări de tortură se numără: Inspectoratul de Poliție Anenii Noi (24 cazuri); Inspectoratul de Poliție Hâncești (24 cazuri); Inspectoratul de Poliție Căușeni (20 cazuri); Inspectoratul de Poliție Telenești (18 cazuri); Inspectoratul de Poliție Rezina (10 cazuri); Inspectoratul de Poliție Edineț (9 cazuri); IP Donușeni (7 cazuri), Inspectoratul de Poliție Comrat (5 cazuri). Menționăm că, în conformitate cu raportul Oficiului Avocatului Poporului pentru anul 2021, datele prezentate nu reprezintă cifra reală, deoarece în Registrul respectiv sunt notate cu precădere cazurile sesizate la 112 sau unitatea de gardă a inspectoratului teritorial de poliție. (Raport privind Respectarea Drepturilor și Libertăților Omului în Republica Moldova în Anul 2021, p. 180-181)

În același timp, au fost sesizate **661 de cazuri de aplicare a forței în exces la reținerea persoanelor** în anul 2021. Pe nici una din cauzele sesizate organele procuraturii nu s-a expus, la momentul elaborării Raportului privind respectarea drepturilor omului în anul 2021 de către Oficiul Avocatului Poporului (în continuare OAP). În pofida celor 801 de situații, ce presupun alegații de tortură și/sau abuz în exces la reținere, datele prezentate de Inspectoratul General de Poliție ne arată, că în perioada de referință au fost 14 sesizări privind tortura (166/1 Cod penal); inițiate 8 anchete de serviciu; pornite doar 7 cauze penale, dintre care 1 cauză a fost clasată, 1 remisă în judecată și pe alte 5 nu a fost luată vreo decizie. Analizând datele sus-menționate, în viziunea OAP, este evident, că există o confuzie referitor la înregistrarea, raportarea și informarea pe orizontală despre toate cazurile de abuz la reținere. În același timp, practica penală cunoaștem puține cazuri când judecătorii de instrucție au emis încheieri interlocutorii pe faptele invocate de apărare sau bănuit privind tortura sau alte acte de rele tratamente admise la reținere. La fel, OAP menționează prezența un decalaj extrem de mare dintre numărul de sesizări remise organelor procuraturii și numărul de

cauze penale pornite. Investigația plângerilor de aplicare a torturii, tratamentului inuman și degradant trebuie să întrunească cinci criterii, precum caracterul adecvat, minuțiozitatea, imparțialitatea și independentă, promptitudinea și controlul public (Eradicating impunity for serious human rights violations Guidelines adopted by the Committee of Ministers, 2011). (Raport privind Respectarea Drepturilor și Libertăților Omului în Republica Moldova în Anul 2021, p. 180-181)

Din cele expuse mai sus, putem constata că recurgerea la forța fizică excesivă în timpul reținerii reprezintă o încălcare des întâlnită în sistemul organelor polițienești al Republicii Moldova. Această stare de fapt este determinată de nerespectarea principiului proporționalității la aplicarea forței fizice și evaluarea necorespunzătoare a rezistenței, pericolului social al persoanei reținute coroborat cu vârsta, sexul, agresivitatea, prezența sau lipsa armelor, cât și aprecierea altor criterii esențiale pentru determinarea modului de aplicare a forței fizice proporțional cu comportamentul persoanei reținute. Remarcăm că orice nerespectare a principiului proporționalității încalcă demnitatea umană, obligație negativă a statului de a se abține de la aplicarea reținerii și este contrară art. 3 din CEDO. În plus, recurgerea excesivă la forță la reținere este îmbinată cu impunitatea colaboratorilor organelor de drept. Numărul plângerilor adresate este disproporțional cu numărul proceselor penale pornite, ceea ce pune sub semnul întrebării calitatea investigării plângerilor de aplicare a reținerii. Neinvestigarea determină lipsa unui remediu pe plan național, care ar duce la tragerea la răspundere disciplinară sau penală a colaboratorilor organelor de drept, ce aplică forța fizică și mijloace speciale abuziv.

În pofida reglementărilor din Codul de Procedura Penală (în continuare CPP), care oferă o protecție victimelor torturii, tratamentului inuman și degradant prin introducerea unor garanții suplimentare, în practică acestea nu sunt protejate, iar plângerile de aplicare a reținerii rămân neinvestigate. În acest context, menționăm prevederile art. 10 alin. (3¹) din CPP, în conformitate cu care *“Sarcina probațiunii neaplicării torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante îi revine autorității în a cărei custodie se află persoana privată de libertate, plasată la dispoziția unui organ de stat sau la indicația acestuia, sau cu acordul ori consimțământul său tacit”*. (Cod Nr. 122 din 14-03-2003, art. 10 alin. (3¹)) Această reglementare corespunde prezumției de aplicare a reținerii, care s-a cristalizat în jurisprudența CtEDO. În special, remarcăm că fața de autoritățile statului nu operează prezumție de nevinovăție, acestea fiind obligate să probeze neaplicarea reținerii față de persoanele, care se află în custodia statului. În caz contrar, orice vătămare suferită de persoană în timp ce aceasta era în custodia statului va fi calificată ca tortura, tratament inuman sau degradant în dependență de gravitatea suferințelor victimei.

În această ordine de idei, menționăm faptul că gradul de bănuială rezonabilă, care determină pornirea procesului penal este mult mai redus decât cel, care se aplică la pornirea urmăririi penale în cadrul altor infracțiuni. În plus, termenul rezonabil de pornire a urmăririi penale este micșorat în cazul plângerilor de aplicare a reținerii, ceea ce determină necesitatea stabilirii circumstanțelor esențiale a cazului de pretinsă maltratare într-un termen restrâns. În conformitate cu prevederile art. 274 alin. (3¹) *“În cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau de constatare rezultă bănuiala de săvârșire a unei infracțiuni prevăzute la art. 166¹ din Codul penal, procurorul urmează să decidă asupra acesteia corespunzător alin. (1) din prezentul articol, într-un termen ce nu va depăși 15 zile”*. (Cod Nr. 122 din 14-03-2003, art. 274 alin. (3¹))

Garanțiile suplimentare acordate victimei reținerii sunt reglementate de următoarele prevederi din CPP, după cum urmează: art. 58 alin. (5¹) *„Victima actelor de tortură, a tratamentelor inumane sau degradante este supusă expertizei judiciare asupra stării psihice sau fizice”*, art. 60 alin. (1¹) *„Partea vătămată recunoscută în infracțiunile de tortură, tratamente inumane sau degradante este supusă expertizei judiciare asupra stării psihice sau fizice dacă nu a fost supusă expertizei judiciare în condițiile art. 58”*, art. 143 alin. (1) *“Expertiza se dispune și se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea: 3¹) stării psihice și fizice a persoanei în privința căreia se reclamă că s-au comis acte de tortură, tratamente inumane sau degradante”*, art. 147 alin. (1¹) *“În cazul torturii, efectuarea expertizei judiciare complexe, cu operarea examinării medico-legale,*

psihologice și, după caz, a altor forme de examinare, este obligatorie". (Cod Nr. 122 din 14-03-2003) Aceste reglementări determină obligația colaboratorilor organelor de drept să colecteze multilateral probatoriu, bazându-se, în special, pe rezultatele expertizei judiciare asupra stării psihice sau fizice a victimei torturii, tratamentului inuman sau degradant. Importanța efectuării expertizei se manifestă, în special, prin posibilitatea constatării aplicării metodelor de tortură psihologică, iar rezultatele acestea reprezintă probe importante în cadrul dosarului penal pornit pe baza infracțiunii reglementate de art. 166¹ CP.

În temeiul art. 262 alin. (4¹) plângerile de aplicare a torturii, tratamentului inuman sau degradant sunt examinate de către procuror, ceea ce reprezintă garanție a imparțialității și independenței organului, care examinează plângerile de aplicare a relexor tratamente. În special, prin determinarea competenței speciale a procurorului de a investiga cazurile de aplicare a torturii, tratamentului inuman sau degradant, autoritățile a urmărit ca scop evitarea interdependenței dintre subiecții care aplică rele tratamente și cei, care trebuie să investigheze cazurile de comitere a infracțiunii prevăzute la art. 166¹ CP.

În pofida șirului vast de garanții procesuale introduse pentru a asigura examinarea multilaterală, completă, obiectivă și sub toate aspectele a plângerilor de aplicare a relexor tratamente, aceste, în practică, rămân neinvestigate, concluzia, care se bazează pe numărul mare a plângerilor de aplicare a relexor tratamente și un număr mic de dosare, care sunt examinate în instanța de judecată.

În altă ordine de idei, problematica aplicării forței fizice la reținere se evidențiază prin analiza numărului de cazuri de reținere a persoanelor cu vătămări corporale. OAP a primit informații despre 245 cazuri de reținere a persoanelor cu leziuni obținute înainte de reținere (în creștere cu 14 cazuri comparativ cu anul 2021); **38 cazuri de leziuni provocate de angajații poliției** din DP Chișinău, IP Hîncești, IP Cahul, IP Bălți, IP Căușeni, IP Strășeni, IP Rîșcani, IP Edineț, IP Cantemir și IP Orhei asupra persoanelor reținute (în creștere cu 15 cazuri comparativ cu anul 2021); 2 cazuri de autovătămare în incinta izolatorului de detenție provizorie al IP Edineț și IDP al DP Chișinău (în descreștere cu 3 cazuri comparativ cu anul 2021); 1 caz de autovătămare în automobilul de serviciu al IP Anenii Noi (în descreștere cu 2 cazuri comparativ cu anul 2021), precum și 3 cazuri de maltratare de către angajații poliției IP Buiucani, IP Centru și IP Orhei a persoanelor reținute (Siguranța la reținerea persoanelor de poliție în anul 2022). (Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2022, p. 78-84) Datele respective reflectă **doar informațiile privind persoanele plasate în izolatoarele de urmărire penală** și nu pentru toate persoanele reținute. Urmare a unor demersuri, Avocatul Poporului a primit **rapoarte incomplete** de la angajații poliției privind circumstanțele leziunilor la persoanele reținute de aceștia, inclusiv asigurarea garanțiilor fundamentale la reținere. (Raport privind Respectarea Drepturilor și Libertăților Omului în Republica Moldova în Anul 2021, p. 180-181) Într-un alt raport al OAP, era menționat despre înregistrarea a 23 de cazuri de leziuni provocate la reținere de către angajații poliției IP Cahul; IP Bălți, IP Strășeni, IP Anenii Noi și DP Chișinău (Raport Periodic anul 2021 Siguranța la Poliție 01 Ianuarie - 31 Decembrie 2021).

În plus, AP a remarcat prezența confuziei referitor la înregistrarea, raportarea și informarea pe orizontală despre cazurile de abuz la reținere. În același timp, practica penală cunoaște puține cazuri când judecătorii de instrucție au emis încheieri interlocutorii pe faptele invocate de apărare sau bănuit privind tortura sau alte acte de rele tratamente, admise la reținere. La fel, menționăm un decalaj extrem de mare între numărul de sesizări remise organelor procuraturii și numărul de cauze penale pornite. Merită să reiterăm, că o investigație efectivă trebuie să întrunească cinci criterii, precum caracterul adecvat, minuțiozitatea, imparțialitatea și independența, promptitudinea și controlul public, ceea ce nu se realizează (Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2022, p. 78-84).

Decesul recent al unui tânăr deținut în izolatorul poliției din Chișinău (Constatări Avocatului Poporului privind decesul dubios în Izolatorul Poliției din Chișinău) arată că poliția așa și nu a însușit toate lecțiile din cazul de deces în custodia statului a lui Andrei Brăguță în septembrie 2017

(Raport special privind rezultatele investigării din oficiu a cazului de deces în custodia statului a cetățeanului Andrei Braguța, 2017), precum și din cazul aplicării mijloacelor speciale și a forței asupra pacienților Spitalului de Psihiatrie Chișinău de către BPDS Fulger (Spitalul Clinic de Psihiatrie din Orașul Codru, privind incidentul produs în ziua de 27 octombrie 2022).

Din cele expuse mai sus putem constata, că în prezent din datele statistice prezentate de către poliție, procuratura, Oficiul Avocatului Poporului este imposibilă determinarea numărului exact de persoane, care suferă vătămările corporale în timpul reținerii sau în perioada în care acestea se află în IDP. Nici un organ nu prezintă statistică a tuturor cazurilor de aplicare a forței fizice la reținere, care se soldează cu vătămările corporale a persoanei reținute. În plus, nu există o statistică unică a plângerilor adresate pe motivul abuzului de forță la reținere. Diferiți subiecți oficial prezintă date statistice diferite, ceea ce creează o neclaritate în determinarea complexității problemei.

Prin urmare, abuz de forță la reținere rămâne a fi o problemă sistemică pentru Republica Moldova. Pe de o parte, forța fizică și mijloace speciale sunt aplicate în exces de către colaboratorii organelor de drept, iar, pe de altă parte, este prezent fenomenul impunității, preluarea versiunii colaboratorilor, neraportarea sau raportarea necorespunzătoare a cazurilor de aplicare a forței fizice și mijloacelor speciale, ceea ce determină neinvestigarea acestor abuzuri.

Concluzii:

Aplicarea disproporționată a forței fizice la reținere și exortare a persoanei, nedocumentare corespunzătoare și lipsa datelor statistice a numărului de persoane, care au suferit vătămările corporale în timpul reținerii, impunitatea colaboratorilor organelor de drept, un număr extrem de mic de dosare penale pornite pe baza prezenței componentei de infracțiune prevăzute de art. 166¹ în raport cu numărul de plângeri înregistrate determină catalogare a problemei aplicării excesive a forței la reținere, ca fiind una sistemică.

Această problemă, coroborată cu impunitatea colaboratorilor organelor de drept și neinvestigarea promptă și multilaterală a plângerilor de aplicare a reținerii, determină, pe de o parte, încălcarea obligației negative a statului de a se abține de la aplicarea torturii, tratamentului inuman și degradant, iar, pe de altă parte, încălcarea obligației pozitive de investigare a plângerilor de aplicare a reținerii. Observăm prezența unei discrepanțe între cadrul legal existent, care reglementează condițiile și gradualitatea aplicării forței la reținere și practica aplicării forței fizice și a mijloacelor speciale de către colaboratorii organelor de drept.

Înregistrarea mai multor plângeri din cauza abuzului de forță la reținere și prezența unui număr mic de dosare penale pornite pe baza acestor plângeri arată neinvestigarea multilaterală a plângerilor respective și lipsa aplicării graduale a forței fizice și a mijloacelor speciale de către colaboratorii organelor de drept. Nerespectarea standardului de investigare a cazurilor de aplicare a reținerii impus de exigențele art. 3 din Convenție arată ineficiența garanțiilor procesuale prevăzute de CPP, care rămân inaplicabile în practică, în special în cazurile recurgerii la metode de tortura psihologică sau adresarea plângerilor de pretinsă aplicare a unui tratament inuman sau degradant.

Propuneri:

Parlamentului:

1. Modificarea prevederilor art. art. 166¹ CP prin introducerea sintagmelor “pedeapsa inumană”, “pedeapsa degradantă”, care reprezintă încălcarea art. 3 în jurisprudența CtEDO, însă nu sunt incriminate de CP al Republicii Moldova.

Procuraturii Generale:

1. Instituirea unui control riguros din partea procurorului ierarhic superior, pentru verificarea refuzurilor de pornire a urmăririi penale pe baza plângerilor de aplicare a torturii, tratamentului inuman sau degradant, în general, a forței excesive la reținerii, în particular.
2. Organizarea cursurilor specializate, pentru aprofundarea cunoștințelor procurorilor în calificarea faptelor infracționale ca fiind “tratament inuman” și “tratament degradant” în lumina jurisprudenței CtEDO, pentru a preveni încălcările ulterioare determinate de neinvestigarea plângerilor de aplicare a reținerii.

3. Adoptarea unui Ghid intern cu descrierea standardelor de investigare a unei plângeri de aplicare a relelor tratamente în conformitate cu exigențele art. 3 care reies din jurisprudența CtEDO și standardele Protocolului de la Istanbul.

Ministerului Afacerilor Interne

1. Modificarea fișei de post a lucrătorilor medicali, care efectuează examinarea medicală și acordă asistența medicală persoanelor reținute, prin includerea obligației de raportare a cazurilor de constatare a prezenței leziunilor corporale la persoanele reținute/ deținute la procuror.

Inspectoratului General de Poliție

1. Atenționarea colaboratorilor organelor de drept referitor la necesitatea respectării obligației de raportare a tuturor cazurilor de aplicare a forței fizice și a mijloacelor speciale la reținere.
2. Instituirea unui control special cu scopul verificării respectării obligației de raportare prin coraportarea corespunderii raportărilor respective cu plângerile de aplicare a forței excesive.
3. Atenționarea colaboratorilor organelor de drept referitor la necesitatea respectării garanțiilor procesuale privind neaplicarea torturii, în special, dreptului la examinare medicală.
4. Atenționarea colaboratorilor organelor de drept, a lucrătorilor medicali, cât și a altor subiecți, care interacționează cu persoanele reținute referitor la necesitatea respectării obligației de raportare a cazurilor de tortura și rele tratamente la procuror, ceea ce corespunde standardelor Protocolului de la Istanbul.

Referințe:

1. Alegații de tortură la Inspectoratul de Poliție Soroca, Raport Special Online: <http://ombudsman.md/news/alegatii-de-tortura-la-inspectoratul-de-politie-soroca-raport-special/>
2. Cauza Prepeșița c. Republicii Moldova cerere nr. [50799/14](#) din 23 iunie 2014, decizie din 3 decembrie 2019, Online: [PREPEȘIȚA v. THE REPUBLIC OF MOLDOVA \(coe.int\)](#)
3. Cod Nr. 122 din 14-03-2003 **Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova*** Publicat : 05-11-2013 în Monitorul Oficial Nr. 248-251 art. 699 *Modificat LP249 din 29.07.22, MO251-256/10.08.22 art.511; în vigoare 10.09.22* Online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133060&lang=ro#
4. Comisia Specială din cadrul Oficiului Avocatului Poporului a efectuat o vizită de documentare la Spitalul Clinic de Psihiatrie din Orașul Codru, privind incidentul produs în ziua de 27 octombrie 2022 Online: [Comisia specială din cadrul Oficiului Avocatului Poporului a efectuat o vizită de documentare la Spitalul Clinic de Psihiatrie din orașul Codru, privind incidentul produs în ziua de 27 octombrie 2022 - Ombudsman](#)
5. Constatările Avocatului Poporului privind decesul dubios în Izolatorul Poliției din Chișinău
6. Eradicating impunity for serious human rights violations Guidelines adopted by the Committee of Ministers on 30 March 2011 at the 1110th meeting of the Ministers' Deputies Online: [h-inf_2011_7en.book \(coe.int\)](#)
7. Hotărâre Nr. 474 din 19-06-2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului mijloacelor speciale, al tipurilor de arme de foc și al munițiilor aferente, precum și a regulilor de aplicare a acestora Publicat : 24-06-2014 în Monitorul Oficial Nr. 167-168 art. 517 *Modificat HG228 din 04.04.22, MO106-114/15.04.22 art.283; în vigoare 15.04.22* Online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130943&lang=ro#
8. Lege Nr. 320 din 27-12-2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului Publicat : 01-03-2013 în Monitorul Oficial Nr. 42-47 art. 145 *Modificat LP219 din 08.11.18, MO462-466/12.12.18 art.770; în vigoare 01.01.21* Online: [LP320/2012 \(legis.md\)](#)
9. Lege Nr. 218 din 19-10-2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc Publicat : 14-12-2012 în Monitorul Oficial Nr. 254-262 art. 836 *Modificat LP245 din 15.11.18 MO462-466 din 12.12.18 art. 774* Online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110364&lang=ro
10. Mîtu c. Republicii Moldova cerere nr. [23524/14](#) din 23 iunie 2014, decizie din 30 iunie 2020. Online: [MÎȚU v. THE REPUBLIC OF MOLDOVA \(coe.int\)](#)

11. Online: <http://ombudsman.md/news/constatarile-avocatului-poporului-privind-decesul-dubios-in-izolatorul-politiei-din-chisinau/>
12. Ordinul cu privire la aprobarea ghidului de intervenție profesională în exercițiul funcției din 11.01.2018 Online: https://politia.md/sites/default/files/ghid_privind_interventia_profesionala_in_exercitiul_funciei.pdf
13. Procedurile Standard de Operare pentru Poliție – o abordare bazată pe drepturile omului Chișinău 2020 Online: https://politia.md/sites/default/files/procedurile_standard_ro.pdf
14. Procuratura Generală Ordin Nr. 77 din 31-12-2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant Publicat : 06-06-2014 în Monitorul Oficial Nr. 147-151 art. 745 Online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=45990&lang=ro
15. Raport Periodic anul 2021 Siguranța la Poliție 01 Ianuarie - 31 Decembrie 2021 Online: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/01/Raport_anual_periodic_politie2021.pdf
16. RAPORT privind activitatea Poliției 12 luni anul 2022, Chișinău 2023 Online: https://politia.md/sites/default/files/raport_activitate_12_luni_2022_.pdf
17. Raport privind Respectarea Drepturilor și Libertăților Omului în Republica Moldova în Anul 2021 Online: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/03/AP_raport_2021.pdf
18. Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2022 Online: [*Raport-privind-respectarea-drepturilor-și-libertăților-omului-în-Republica-Moldova-pentru-Anul-2022.pdf \(ombudsman.md\)](http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/03/AP_raport_2021.pdf)
19. Raport special privind rezultatele investigării din oficiu a cazului de deces în custodia statului a cetățeanului Andrei Braguța, Chișinău 2017 Online: [BRAGUTA_Raport_pdf_FINAL-1.pdf \(ombudsman.md\)](http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/03/AP_raport_2021.pdf)
20. Raportul privind activitatea poliției 9 luni anul 2021 Online: https://politia.md/sites/default/files/raport_cu_privire_la_activitatea_politiei_9_luni_2021.pdf
21. Siguranța la reținerea persoanelor de poliție în anul 2022 Online: <http://ombudsman.md/news/siguranta-la-retinerea-persoanelor-de-politie-in-anul-2022/>